

Motion till riksdagen
2013/14: MJ300

av Jens Holm m.fl. (V)

Sverige – det hållbara matlandet

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut	2
3	Sverige – det hållbara matlandet	2
4	Goda förutsättningar.....	2
5	Dags för ett hållbart matland.....	3
6	Eko – en särställning	3
7	Landsbygden.....	4
8	Lokal mat	5
9	Hållbar mat inom offentlig sektor	5
10	Skärp livsmedelslagen.....	6

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en satsning på Sverige – det hållbara matlandet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett lagförslag om hårdare sanktioner för brott mot livsmedelslagen.

3 Sverige – det hållbara matlandet

Sverige är ett starkt urbaniserat land. Industrin och en växande tjänstesektor är våra dominerande näringar. Jordbruk och livsmedelsproduktion har fått en undanskymd position. Detta har lett till att Sverige de senaste 20 åren har gått från att ha en hög självförsörjningsgrad på livsmedel till att ungefär hälften av all mat som äts idag är importerad. Lantbrukare och de många andra aktörer som sysselsätter sig inom livsmedelsbranschen har fått allt svårare förutsättningar. Vi vet också att jordbruket står för våra största utsläpp av näringsämnen, som t.ex. bidrar till övergödning av hav och sjöar. Ungefär 25 procent av svenskarnas klimatrelaterade utsläpp kommer från det vi äter, den största delen från kött. Den stora utmaningen i framtiden ligger i att väva ihop önskemålet om ökad livsmedelsproduktion med ambitionerna på att minska klimatutsläppen och miljöbelastningen från sektorn.

4 Goda förutsättningar

Vi är övertygade om att det går att vända den negativa trenden för svensk livsmedelsproduktion. Vi anser att framtiden finns i att slå mynt av de stora fördelar som Sverige har för att kunna bli en storproducent av hållbara livsmedel, främst för den inhemska marknaden men också för export. Sverige har rena jordar, stora förekomster av rent vatten och en utbildad befolkning. Våra väderförhållanden är goda och ofta befriade från s.k. extremväder som plötsligt kan ödelägga produktionen. Även om vi i Vänsterpartiet är oroad över ökad användning av kemikalier och handelsgödsel i svenskt jordbruk ligger svenska producenter på lägre nivåer än andra jämförbara länder. Antibiotika används inte i svensk djuruppfödning och våra livsmedel är fria från GMO. Detta sammantaget ger svensk livsmedelsproduktion goda förutsättningar att växa.

Vänsterpartiet vill få landsbygden att leva och blomstra. Vi vill också att den mat vi konsumerar ska vara hållbar; den ska bidra till minskade utsläpp och ett gott djurskydd. Vår målsättning är att Sverige ska ha en hög självförsörjningsgrad på livsmedel och att fler i framtiden ska arbeta med att producera och förädla livsmedel. Vi vill därför utveckla god, hälsosam, miljövänlig,

närproducerad och djuretisk mat. Vi kallar det ”hållbar mat”. Vi definierar detta enligt följande:

God mat är mat som människor tycker är god. *Hälsosam mat* är mat som stämmer överens med Livsmedelsverkets kostråd. *Miljövänlig mat* är mat med låga utsläpp av växthusgaser och liten påverkan på övergödning samt överlag liten övrig miljöpåverkan. *Närproducerad mat* är svårare att definiera, men vår utgångspunkt är att produktionen, förädlingen och distributionen ska ske inom ett avgränsat område (detta är en av de definitioner som diskuteras i rapporten ”Hållbar konsumtion av jordbruksvaror”, Jordbruksverkets rapport 2010:19). *Djuretisk mat* är mat som uppfyller Kravs bestämmelser om djurskydd eller har ännu högre ambitionsnivåer. Det kan också vara vegetarisk mat där djur inte har använts över huvudtaget.

5 Dags för ett hållbart matland

Regeringen startade 2010 projektet ”Sverige – det nya matlandet”. Projektet ska bland annat leda till att 20 000 nya jobb skapas till 2020, ett antal nya företag och att den svenska matexporten fördubblas. Vänsterpartiet anser att Sverige – det nya matlandet är en intressant insats, men vi saknar konkreta miljö- och klimatambitioner. Regeringens matland kommer dessutom att börja fasas ut redan år 2015, då anslagen går ned till endast en sjättedel av nuvarande nivå. Vänsterpartiet anser att så viktiga frågor som mat inte kan hanteras genom avgränsade kampanjer. Vi anser istället att insatserna måste vara långsiktiga och varaktiga. De måste dessutom vara mycket mer omfattande än vad regeringen hittills har anslagit.

Därför föreslår Vänsterpartiet ”Sverige – det hållbara matlandet”, en satsning med tydligt fokus på hållbar mat och skapandet av tusentals nya arbetstillfällen.

Med Sverige – det hållbara matlandet vill vi uppnå:

- ? Ökad produktion av hållbar mat; mat som är god, hälsosam, miljövänlig, närproducerad och djuretisk.
- ? Ökad andel hållbar mat inom offentlig sektor.
- ? Kraftigt ökad ekologisk livsmedelsproduktion.
- ? Skapandet av tusentals nya jobb, främst på landsbygden.
- ? Skapandet av nya småföretag inom livsmedelssektorn, i synnerhet på landsbygden.

Fel! Okänt namn

6 Eko – en särställning

Ekologiska livsmedel kommer att ha en viktig ställning i Sverige – det hållbara matlandet. Ekologisk mat har många fördelar. I ekologiska livsmedel finns sällan eller aldrig rester av kemiska bekämpningsmedel och kemikalier – något som inte används inom det ekologiska jordbruket. Ett ekolantbruk bidrar till högre biologisk mångfald och ökar jordbrukets resiliens (motståndskraft) vilket är viktigt när klimatet förändras.

Ekologiskt lantbruk har också högre krav på djurskydd, exempelvis avseende utevistelse, fri rörlighet och ökad tillgång till grovfoder. Idag brukas ungefär 480 000 hektar, eller 15,7 procent, av den svenska jordbruksmarken enligt ekologiska principer. Sverige har inte lyckats uppnå målet om att minst 20 procent av landets jordbruk skulle vara ekologiskt certifierat år 2010. Jämfört med andra jämförbara länder ligger Sverige långt efter vad det gäller den ekologiska produktionens omfattning. I strategidokumentet Samling ger eko från Ekologiskt Forum (juni 2013) växer inte längre ekoodlingen i Sverige. Otydliga politiska signaler tillsammans med försämrade villkor för det ekologiska anges som de främsta skälen.

Vänsterpartiet vill kraftsamla för ökad ekologisk produktion. I vår motion 2013/14: MJ302 Biologisk mångfald föreslår vi en ny målsättning för ekologisk produktion: År 2020 ska minst 30 procent av den svenska jordbruksarealen utgöras av certifierat ekologiskt lantbruk. Sverige – det hållbara matlandet kommer vara en av våra viktigaste åtgärder för att uppnå detta. Dessutom föreslås riktade stöd till ekologisk produktion samt 30 miljoner kronor per år i stöd till ekologiska rådgivare. Genom att återinföra skatten på handelsgödsel gynnar vi den ekologiska produktionen (som inte använder handelsgödsel), och alla intäkter (cirka 400 miljoner kronor per år) går till åtgärder för att göra jordbruket mer miljövänligt. Vår satsning på ökad ekologisk produktion och Sverige – det hållbara matlandet kommer också leda till ökad lokal produktion. Idag importeras nästan hälften av de ekologiska produkter som konsumeras i Sverige, för en summa av 4,6 miljarder kronor (Samling ger eko, Ekologiskt Forum, juni 2013). Detta är en massivt missad affärsmöjlighet för svenska bönder. Genom ökade satsningar på det ekologiska kommer svenska lantbrukare själva att kunna ta hand om en stor del av denna produktion. Det leder till ökad lokal produktion och skapandet av nya jobb samt ett minskat importberoende.

7 Landsbygden

Vänsterpartiet har länge varit motståndare till EU:s gemensamma jordbrukspolitik, som har ett ensidigt fokus på produktion utan större miljöhänsyn. De största bidragstagarna har varit storskaliga livsmedelskoncerner som egentligen ska kunna klara sig utan offentliga subventioner. Småbrukare och ekologiska brukare har i relation till dessa storproducenter missgynnats av EU:s

jordbrukspolitik. EU:s jordbruksstöd har också genom sina s.k. interventionsuppköp och exportstöd raserat möjligheterna att bygga upp ett hållbart jordbruk och marknader i många utvecklingsländer. Med Sverige – det hållbara matlandet kommer småproducenter på landsbygden att särskilt gynnas. Vi kommer att se till att använda de EU-medel som betalas ut till svenskt jordbruk så aktivt som möjligt för att särskilt stimulera den hållbara produktionen.

8 Lokal mat

Vi vill att mer mat ska produceras, förädlas och konsumeras lokalt. Vi tycker att det är viktigt att konsumenterna har full insyn i produktionsprocessen. Livsmedel är inte vilken vara som helst. Mat väcker känslor och engagemang. Med all rätt. Det är mat vi och våra barn lever av. Hela 90 procent av svenskarna anser att det är viktigt att få veta varifrån maten kommer, från vilket land eller vilken region ("Hållbar konsumtion av jordbruksvaror", Jordbruksverkets rapport 2010:19). Här finns det mycket att göra.

Vänsterpartiet kommer att fortsätta att verka för en obligatorisk ursprungsmärkning av alla livsmedel, inklusive de sammansatta varorna. Samtidigt ser vi i Sverige ett starkt växande intresse för produktion och lokal förädling av livsmedel. Vi bedömer det som att allt fler människor vill involvera sig i lokal produktion av livsmedel. Lokala marknader som t.ex. Bondens marknad sprider sig. Vi ser också med stort intresse på livsmedelsproduktion inom ramen för s.k. mathantverk, där livsmedel produceras lokalt, miljövänligt och med metoder med full kontroll från ax till limpa. Men fortfarande är dessa verksamheter och aktiviteter på marginalen. De stora volymerna av livsmedel är monopoliserade till ett fåtal aktörer utan större engagemang för miljön eller lokal utveckling.

Vi tror att genom målinriktade satsningar och en strategi som omspannar allt från hur EU-medel används, offentlig upphandling till direkta stöd kan hållbara livsmedel växa i Sverige. Rätt formulerade kan matsatsningar leda till stora mervärden – jobb och företag – inte minst på landsbygden. Fokus för Sverige – det hållbara matlandet ska vara bidragande med s.k. kollektiva nyttigheter. Produktionen ska ha ett konkret mervärde för miljön och lokalsamhället.

9 Hållbar mat inom offentlig sektor

Vi vänder oss särskilt till offentlig sektor, som t.ex. skolor, förskolor, sjukhus och äldreboenden. Varje år köper den offentliga sektorn in livsmedel för närmare nio miljarder kronor ("Offentlig marknad för livsmedel i Sverige samt import av livsmedel till aktörer i offentlig sektor", Agroidé 2/10-12). Våra äldreboenden, sjukhus, förskolor och skolor borde kunna ha en enorm möjlighet att påverka genom upphandlingar. Dessutom borde en mycket större del

Fel! Okänt namn på

av dessa livsmedel kunna tillagas lokalt i respektive inrättning. Det finns flera positiva exempel på skolor och andra offentliga institutioner som börjat laga sin egen mat. Resultatet har blivit att man tagit ökad kontroll över den mat man serverar samt att maten har upplevts som godare, kvaliteten har höjts samt svinnet minskat. I många fall har man också kunnat spara pengar. Vår vision är att alla offentliga enheter av större rang ska kunna laga sina egna livsmedel.

Personalen ska kunna utvecklas och förkovra sig i sin verksamhet. Kommuner och landsting ska kunna få ekonomiskt stöd för att skicka bespisningspersonal på utbildning i hur man lagar bättre hälsosam och klimatsmart mat och hur man överlag utvecklar maten och gör den godare och bättre för miljön. När vi exempelvis föreslår vegetariska måndagar på skolor och sjukhus ska det finnas pengar att utbilda personalen samt för att lansera konceptet med vegetariska måndagar. Skolor och andra offentliga inrättningar bör stärkas i sina målsättningar om ekologiska och närproducerade livsmedel. Vi kommer att verka för ändringar i den offentliga upphandlingen för att det ska bli lättare att upphandla hållbar mat. Statliga medel behövs för att den offentliga sektorn ska kunna tillaga mer av sin egen mat samt höja kvaliteten inte minst genom utbildning av personalen. För att stärka kommuners och landstings gröna upphandling bör regeringen återkomma med förslag om statlig medfinansiering av tjänster som främjar dessa syften. Ett sådant stöd skulle förutom att det gynnar våra näringar på landsbygden även stärka det lokala och regionala arbetet med våra miljö kvalitetsmål.

Vad som ovan har anförts om satsning på Sverige – det hållbara matlandet bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

10 Skärp livsmedelslagen

Vi kommer också att verka för att det ska vara svårare och mer kännbart att fuska med mat. Av de så kallade matskandaler som tidigare avslöjats är det ytterst få som lett till åtal och fällande domar. Så gott som alla förundersökningar om brott mot livsmedelslagen läggs ned av polis och åklagare, ofta med hänvisning till att straffsattserna är för låga. Idag finns endast bötesstraff för brott mot livsmedelslagen. Hur vi hanterar vår mat påverkar alla medborgares hälsa. Fusk måste motarbetas mycket hårdare. I dagsläget finns endast böter att tillgå vid brott mot livsmedelslagen. Regeringen bör återkomma med ett lagförslag om hårdare sanktioner för brott mot livsmedelslagen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 23 september 2013

Jens Holm (V)

Torbjörn Björlund (V)

Hans Linde (V)

Siv Holma (V)

Kent Persson (V)